

SPOR YAPAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FAİR PLAY'E İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

THE OPINIONS ABOUT FAIR PLAY OF UNIVERSITY STUDENTS WHO DOING SPORT

⁶Kenan ŞEBİN

¹Erdoğan TOZOĞLU

¹Semih YILMAZ

¹Nurcan DEMİREL

¹Özgür BOSTANCI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin sporda Fair Play'e ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada Atletizm, Basketbol, Hentbol, Voleybol, Puanlı Atletizm, Kayak ve Halkoyunları branşlarında spor yapan 393'ü erkek 291'i kız, yaşları 17-28 arasında olan toplam 684 öğrenci olmak üzere 36 Devlet, Özel ve Vakıf üniversitesinde okuyan sporculara araştırmacılar tarafından geliştirilen ve güvenilirlik katsayısı 0.82 bulunan anket formu kullanılmıştır. Uygulamalar sonucunda elde edilen veriler, SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda cinsiyet, branş ve fakülte değişkenlerine göre öğrencilerin Fair Play'e ilişkin görüşlerinde farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: öğrenci, fair play

SUMMARY

The aim of this work , determinate an opinion of University students who are active sport makers about Fair Play. On this study there is 393 boy , 291 girl ,ages from 17 to 28 , totaly 684 students who are the sportsman of Atletizm, Basketball, Hentball, Volleyball, Grade Atletizm, Ski, Folk dance. The researcher has developed and used an investigate form for 36 government, private and aware sportive university students , the reliability point is 0,82 of the form. After these results all datas has analysed by SPSS package program. End of this analysed has seen that there is difference opinion about Fair Play between the students from different sexual , branch and university

Keywords: students. fair play

GİRİŞ

Fair play ilk kez 18. yüzyıl sonu, 19 yüzyıl başlarında İngiltere’de okul sporu bağlamında kullanılır. Sporla sağlanan eğitimin bir ilkesidir. Diğer yandan bu kavram bir yaşama ölküsü ve “örnek insan” belirlemesi için kullanılmıştır (Erdemli, 1996). Fair Play insan uygarlığının ve hümanist düşüncenin temelidir (Bağcı, 2002). Fair Play, “gentleman” kavramına, oyunun kurallarına ve karşı takıma saygı duymayı anlatan bir sözcüktür (Erdemli, 1996). Fair play’in Türkçe karşılığı “dürüst oyun”dur fakat yüklenen anlam ise “sportif erdem”dir. Erdem kelimesi ahlaki üstünlük manasını taşımaktadır.

İngilizce kökenli olan Fair Play kelimesinin kökeninde birleşik bir kelime olan “**fairness**” sözcüğü vardır. Fairness sözcüğü, girilen uğraşta dürüst davranmak, hak gözeterek, şövalyeye, mertçe, insana yaraşır biçimde yaşamak anlamına gelmektedir (Erdemli, 1996).

Buradan hareketle “Fair” olgusunun sadece spor alanıyla ilgili bir kavram olmadığı ve insan yaşantısının her safhasında her anında uygulanması gereken bir hayat felsefesi olduğu söylenebilir. Burada **Fair** kelimesi, düzgün, kurallara uygun, dürüst, töreden sapmayan, iyi, doğru ve güzel bir çok olumlu sıfat yerine kullanılan evrensel bir yapıya sahip olmuştur. Diğer bir tanımla **Play** kelimesi de oyun, yarışma ve müsabaka gibi anlamlar taşımaktadır. Bu iki kavram birleşik ifade edildiğinde dürüst oyun, adil yarış, insanca yarış, sadece spor için müsabaka gibi anlamlar taşımaktadır (Erdemli, 1996).

Spor eyleminde yenmeyi-yenilmeyi, kazanıp-kaybetmeyi olağan karşılamayanlar, istemlerine ulaşmak için şiddete başvurmakta ve dolayısıyla Fair Play olgusunu hiçe saymaktadır (Şahin, 1998).

Fair Play’in iki türü vardır.

Bunlar;

-Kurallara ilişkin Sportif Erdem (Formal)

-Yaşama ilkesi olarak Sportif Erdem (İnformal)

Kurallara ilişkin sportif erdem, oyunun kurallarına uyma, herhangi bir nedenle kurallardan sapmamaktır (Erdemli, 1996). Başka bir deyişle, formal Fair Play, amir hükümler içeren oyun kurallarını kabullenme ve onlara kesinlikle uyma ile sınırlıdır (Ateşoğlu, 1974). İnformal Fair Play ise, yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, aksine sporda kuralların talep ettiği ötesinde, sporcunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için gösterilen çabayı, kendi yarar ve yargısına uygun olmasa bile hakem kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru karar almalarına yardımcı olmayı, galibiyet ya da mağlubiyette ölçülü davranmayı esas almaktadır (Ateşoğlu, 1974).

İlkeleri ve Esasları: Fair Play sporu, amatörce yapmaktır (Yıldırım, 1992). Fair Play; kendine, rakibine, takım arkadaşlarına, seyirci ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşüdür. Bu görüş “her ne pahasına olursa olsun kazanmayı istememek, gerekirse başarılı olmayı reddetmek” felsefesine dayanmaktadır (Şahin, 1998). Kurallara riayet, fırsat eşitliği, haksız avantajlardan kaçınma ve hakem otoritesine saygı (Yıldırım, 1992) kümesini de kapsamalıdır.

Sportif erdem, tek bir erdem değil, spora ilişkin tüm erdemleri içeren bir kavramdır. Nitekim kurallara ilişkin sportif erdemden, her spor türünün yapısına ve sonra da genel olarak spor olayına ilişkin kurallar bağlamındaki erdemler anlaşılır. Bir oyun olarak

spordaki eşitlik ilkesine uymak, oyuna sportif yeterliğin en yüksek düzeyinde katılmak, doping ve benzeri yollara başvurmamak, sınır durumlarında kendine egemen olmak, sporu spor için yapmak gibi, sportif erdeni içerikleri, her sporcu için olması doğallıkla gerektirir (Erdemli, 1996).

Fair Play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat çeşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmaması, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermek gibi ilkelere dayanmaktadır (Yıldırım, 2002).

Fair Play'in ilke ve esaslarını kesin ve net çizgilerle belirlemek tam olarak mümkün olmamaktadır. Çünkü konu insandır ve insan hareketleri anlık değişimler gösterebilir. Ayrıca insanca davranmanın bir sınırı olmadığı için her an değişik hareketlerle karşılaşmak mümkündür. Bu bağlamda müsabaka ya da yarışma ortamında, gerektiği anlarda rakibe veya hakeme yardımcı olmak gibi insana yakışır bir şekilde davranmak ve bunu savunmak, naziklik göstermek, farklı olana hoşgörü göstermek (Gökçe*, 1995) Fair Play'in esasları arasında sayılabilir. Bu tür olumlu davranışları, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) Fair Play Konseyi ödüllendirerek ve basın yoluyla duyurarak izleyenlere özendirme yoluna gitmektedir.

Spor Ahlakı ve Fair Play son 20 yıldır dünyada yaşanan ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel değişimlerden spor da etkilenmiştir. Bugün Fair Play tanımına uygun düşen sporcu, antrenör,

yönetici, spor yazarı, taraftar ve sporun içinde yer alan yetkili insanlara sıkça rastlamak zorlaşmıştır. Takım sporlarından ferdi sporlara kadar bu etkinlikler dizgesinde yer alan kişi sporcu veya seyirci olsun hep kazanmaya motive edilmiştir (Şahin, 1998). Bu da insanları Fair Play'e aykırı davranışlara itmektedir

Fair Play'e uygun davranmak, duyguları kontrol etme, baskı altında tutma anlamına gelmez. En mutlu olduğu durumda bile sporcu bu mutluluğun bilincinde olmalı ve onu bilinçli olarak yaşamalıdır. Bu şekilde sporcu heyecan verici uyarıcıları bastırmayıp onları olumlu olarak yaşayabilir, kontrol altında tutup onlara hakim olabilir. Böylece duygularının kendiliğinden eylem güdüsü olarak etki etmelerini engeller (Baumann, 1994).

Ancak yine de sporu bir barış sembolü sayıp, centilmenlik, Fair Play, spor ahlakı gibi ülküsel kavramları gerektiğinden fazla yüceltmek, holiganlık olgusu karşısında, ulusal sporcu potansiyelini saha içi ve dışı güvenlik önlemi almadan kontrolsüz bırakmaya neden olmamalıdır. Sporda ontolojik anlamda kazanma ve yenilme vardır. Sözde seyirci ne kadar "spor barıştır, centilmenliktir" dese de önlem almak gerekli olacaktır (Erkal, Güven, Ayan, 1998).

MATERYAL ve YÖNTEM

Türkiye'de farklı üniversitelerde öğrenim gören ve aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin cinsiyet, branş ve fakülte değişkenlerine göre fair play'e ilişkin görüşlerinde bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılında üniversitelerde öğrenim gören ve aktif spor yapan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 34

farklı üniversitede aktif spor yapan 684 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler 8 farklı sportif branşında spor yapmaktadırlar. Öğrencilerin 393'ü erkek 291 ise kız, yaşları ise 17-28 arasındadır.

Araştırma ile ilgili diğer veriler ise araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen ve güvenilirlik katsayısı (alpha) 0.82 olan ve Fair Play'e ilişkin anket formuyla toplanmıştır. Geliştirilen anket formu daha sonra üniversiteler arası Türkiye şampiyonasına katılan ve aktif spor yapan üniversite öğrencilerine uygulanmıştır.

Toplanan anket formları incelenerek eksik veya hatalı doldurulanlar çıkarılmıştır. Daha sonra veriler SPSS for Windows 10.00 Release paket istatistik programına girilmiştir. Verilerin analizinde ki kare testi kullanılmıştır. Analizleri yapılan veriler tablo ve grafik haline getirilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde elde edilen verilerin analizi ile ilgili bulgular tablolar halinde verilmiş ve akabinde yorumları yapılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin fair play'e ilişkin görüşlerinde farklılık olup olmadığını belirlemek için ki kare analizi yapılmış ve elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre sporcuların Fair Play ile ilgili görüşlerine ilişkin Tablodaki veriler incelendiğinde; kız öğrencilerin %73,6'sının erkek öğrencilerin %67,2'sinin "kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir" sorusuna "evet"; cevabını verdikleri görülmektedir ve bu sonuç yapılan ki kare analizine göre de anlamlıdır. "hakemin kararı her zaman

doğrudur" sorusuna kız öğrencilerin %21,3'ü erkek öğrencilerin %21,6'sı "evet" cevabını verdikleri görülmüştür. Hakemin kararıyla ilgili soruda kız öğrencileri ile erkek öğrencileri arasında büyük farklılık görülmemektedir. "hakem kararlarına her zaman uymak gerekir" sorusuna kız öğrencilerin %68'i, erkek öğrencilerin %74,6'sı evet cevabı vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. "rakibin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm" sorusuna kız öğrencilerin %18,9'u, erkek öğrencilerin %18,8'i cevabını verdikleri gözlenmiş aralarında büyük bir farklılık olmadığı görülmüştür. "oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir" sorusuna kız öğrencilerin % 63,6'sı, erkek öğrencilerin %56,5'i "evet"; "birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım" sorusuna kız öğrencilerin % 21'i, erkek öğrencilerin % 30,5'i, evet; "rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci gelmem" sorusuna ise kız öğrencilerin %49,1'i, erkek öğrencilerin %66,7'si evet cevabını vermiştir ve bu sonuçlar istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur.

Fair Play'e ilişkin bulgular incelendiğinde, sporcuların oyun kurallarına, hakem kararlarına uyulması gerektiğini, oyun kurallarının kazanmaktan daha önemli olduğunu ve rakibinin sakatlanmaması için gerekirse kazanmaktan vazgeçebileceklerini ifade ettikleri görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin Fair Play'e ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu söylenebilir. Ancak hakem kararlarının her zaman doğru olduğuna ilişkin görüşlerle ilgili yüzdelerin düşük olduğu görülmektedir.

Aktif spor yapan öğrencilerin branşlarına göre Fair Play'e ilişkin görüşlerinde bir farklılık olmadığına

yönelik olarak ki kare analizi yapılmış ve elde edilen bulgular tablo halinde verilmiş ve akabinde yorumlar yapılmıştır.

Branş değişkenine göre sporcuların Fair Play ile ilgili görüşlerine ilişkin Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin Fair Play'e ilişkin görüşlerinde farklılıklar görülmektedir. "Kazanmak için her zaman hakem kararlarına uymak gerekir" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %84.6'sı, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %56.9'u, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %69.2'si, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %57.1'i, Futbol branşını yapan öğrencilerin %64.9'u, Kayak branşını yapan öğrencilerin %74.7'si, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %77.3'ü, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %78.4'ü, "evet"; "kazanmak için şans iyi yarışmaktan daha önemlidir" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %12.3'ü, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %28.7'si, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %26.2'si, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %32.1'i, Futbol branşını yapan öğrencilerin %29.8'i, Kayak branşını yapan öğrencilerin %21.5'i, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %33.3'ü, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %26.9'u, "evet"; "hakemin kararı her zaman doğrudur" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %26.2'si, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %19.3'ü, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %20'si, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %28.6'sı, Futbol branşını yapan öğrencilerin %21.1'i, Kayak branşını yapan öğrencilerin %13.9'u, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %32 si, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %20.1'i, "evet"; "hakem kararlarına her

zaman uymak gerekir" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %87.7'si, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %66.3'ü, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %80'ni, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %82.1'i, Futbol branşını yapan öğrencilerin %84.22'si, Kayak branşını yapan öğrencilerin %62'si, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %74.7'si, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %64.2'si, "evet"; "rakibimin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %10.8'i, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %23.2'si, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %16.9'u, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %21.4'ü, Futbol branşını yapan öğrencilerin %19.3'ü, Kayak branşını yapan öğrencilerin %16.5'i, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %22.7'si, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %16.4'ü, "evet"; "oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %83.1'i, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %46.4'ü, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %53.8'i, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %42.9'u, Futbol branşını yapan öğrencilerin %42.1'i, Kayak branşını yapan öğrencilerin %78.5'i, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %61.3'ü, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %67.2'si, "evet"; "birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %4.6'sı, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %33.7'si, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %36.9'u, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %46.4'ü, Futbol branşını yapan öğrencilerin %38.6'sı, Kayak branşını yapan öğrencilerin %16.5'i, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin

%24.0'ü, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %20.1'i, "evet"; "rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem" sorusuna Kros branşını yapan öğrencilerin %50.8'i, Voleybol branşını yapan öğrencilerin %53.6'sı, Basketbol branşını yapan öğrencilerin %58.5'i, Hentbol branşını yapan öğrencilerin %53.6'sı, Futbol branşını yapan öğrencilerin %71.9'u, Kayak branşını yapan öğrencilerin %73.4'ü, Puanlı Atletizm branşını yapan öğrencilerin %44'ü, Halkoyunları branşını yapan öğrencilerin %67.2'si, evet cevabı vermişlerdir ve öğrencilerin branşlarla ilgili görüşlerinde farklılık görülmektedir, istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur.

Branş ve Fair Play'e ilişkin bulgular incelendiğinde, sporcuların oyun kurallarına, hakem kararlarına uyulması gerektiğini, oyun kurallarının kazanmaktan daha önemli olduğunu ve rakibinin sakatlanmaması için gerekirse kazanmaktan vazgeçebileceklerini ifade ettikleri görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin Fair Play'e ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu söylenebilir. Ancak hakem kararlarının her zaman doğru olduğuna ilişkin görüşlerle ilgili yüzdelerin düşük olduğu görülmektedir.

Fakülte değişkenine göre sporcuların Fair Play ile ilişkin Tablodaki veriler incelendiğinde öğrencilerin Fair Play ile ilişkin görüşlerinde farklılıklar görülmektedir. Beden eğitimi ve spor bölümlerinde okuyan öğrencilerin (%75,5) diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek oranda "kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir" sorusuna cevap verdikleri görülmüştür ve bu sonuç yapılan ki kare analizinde anlamlı çıkmıştır. "kazanmak için şans iyi

yarıştıktan daha önemlidir" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %28,4'ü, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %24,3'ü evet cevabını vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. "hakemin kararı her zaman doğrudur" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %22,9'si, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %20,9'u "evet"; "hakem kararlarına her zaman uymak gerekir" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %72,4'ü, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %71,1'i evet cevabı verdikleri görülmektedir ve aralarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. "rakibin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %21,7'si, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %15,7'si "evet"; "oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %64,6'sı, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %53,8'i "evet"; "birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %23,1'i, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %30,2'si, "evet"; "rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem" sorusuna Beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan öğrencilerin %55,4'ü, diğer Fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin %63,4'ü, evet cevabı verdikleri görülmektedir ve bu sonuçlar istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur.

Fakülte değişkenine göre Fair Play ile ilgili görüşlere baktığımızda; Kazanmak için her zaman oyun

kurallarına uymak gerektiğine beden eğitimi ve spor bölümünde okuyan erkek ve bayan öğrencilerin, diğer fakülte ve bölümlerde okuyan erkek ve bayan öğrencilere göre daha fazla oranda evet cevabı verdikleri; her iki bölüm öğrencilerinin ise her zaman hakem kararlarının doğru olduğu fikrine inanmadıkları görülmektedir. Ayrıca yine diğer değişkenlerde olduğu gibi fakülte değişkeninde de spora başlamada görsel ve yazılı basının etkisinin az olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de spor özellikle de futbol sevilen bir kavramdır. Buna bağlı olarak, sporu seyreden veya bir şekilde ilgilenen bütün insanlar spor basınına takip eder duruma gelmiştir. Herhangi bir sporla ilgili bilgisi olmayan insanlar bile o spor dalı hakkında sıkı tartışmalara girebilmekte, basından takip edebildikleri ölçüde birbirleri ile münazara edebilmektedirler.

Fair Play ilkelerinin seyirci, basın, yönetici yönlendirmesi ile uygulamada en çok güçlük çekilen spor branşı hiç şüphesiz futboldur. Türkiye’de ve bir çok ülkede de popüler olan bu spor dalında sıklıkla Fair Play ihlalleri olmaktadır. Bu durumda dahi basın, bir taraftan olumsuz örnek olayları anlatırken, diğer taraftan da olumlu örnekleri daha çok yayınlamaya çalışmalıdırlar.

Bu çalışmada örnek alınan yazılı basın yayınlarından hareketle Türkiye gazetelerinin veya gazetecilerinin Fair Play’ce bakış açıları hakkında fikir yürütülebilir. Bu çalışmanın sonucunda, Türk yazılı basınının zaman zaman Fair Play ilkelerine aykırı davrandıkları görülmektedir. Bu gözlemi, gazetecilerin kendi ifadeleri de destekler niteliktedir. Örneğin; Kahraman Bapçum (Milliyet

Gazetesi), Turgay Şeren (Hürriyet Gazetesi), Attila Gökçe (Türk Spor Yazarları Derneği Başkanı), Doç Dr. Deniz Gökçe (Sabah Gazetesi), Abdülkadir Yücelman (Cumhuriyet Gazetesi), Kenan Onuk (ATV Televizyonu Spor Müdürü). Aynı zamanda ifadelerden, Fair Play olgusunun ne olduğu, nasıl uygulandığı konusundaki örnek olayların çokça yayınlanması gerekliliği de anlaşılmaktadır.

Basında Fair Play’e uygun olmayan davranışların çok az, uygun olanların ise çokça yayınlanması sporla ilgilenen milyonlarca insana çok net ve anlaşılır biçimde insanlık ve centilmenlik dersi verebilir. Bu tip örnekler teşvik edici niteliktedir.

Öte yandan Fair Play Ödülleri dağıtılırken basının etkisi çok daha fazla olmalıdır. Çünkü basında çokça yer alan Fair Play’e uygun davranışlar insanlara ulaşır onlar için belki bir eğitim aracı belki de akılda kalıcı bir ders olabilecektir. Dolayısıyla buna sebep olan örnek davranışın sahibi Fair Play ödülüne aday gösterilebilmelidir. Başka bir deyişle, yapılan Fair Play’e uygun bir davranışın basındaki yansımaları ödülü alabilmesi için bir kıstas kabul edilmelidir. Burada, verilen örneğin iyi veya kötü oluşunun insanlara eğitici rolü düşünülmalıdır. Ayrıca Yıldırım’ın da belirttiği gibi, Fair Play Ödülüne aday gösterilen veya layık görülen sporcu veya yöneticinin daha önceki spor yaşamları izlenmeli, sporcu sicilleri araştırılmalı ve sonuca göre ödüle layık olup olmadığı kararına varılmalıdır. Hatta tek bir hareketinden dolayı ödül verilmiş kişilerin sonraki hayatları da incelenmeli ve Fair Play ruhuna uygun olmayan davranışlar sergilemesi durumunda TMOK tarafından yazılı olarak uyarılabilmeli veya gerekirse,

basın yoluyla duyurarak ödülü geri alınabilmelidir (Yıldıran, 2002). Buna “**süregenlik prensibi**” denilebilir. Örneğin; Alpay Özalan gole giden rakip oyuncuyu düşürmediği için ödül almıştı. Ancak Alpay Özalan’ın sporcu geçmişi araştırılırsa genelde hırçın ve sert tavırlı oyunu dikkat çekecektir. Ayrıca bir sonraki uluslar arası maçta rakibini çok sert bir şekilde düşürmüş ve penaltı atışına sebep olmuştu. Yaptığı bir tek olumlu hareket için ödül verilmesi bu bağlamda yanlış kabul edilebilir. Bu konuda Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Fair Play Konseyi gerekli

araştırmaları yapabilecek ve sonuçlandırabilecek yeterlidir. Örneğin, Galatasaray Spor Kulübü Başkanı Özhan Canaydın, TMOK tarafından Fair Play Ödülüne layık görülmüştür (12 Kasım 2002 Sabah). Nitekim, Canaydın’ın sporcu geçmişi ve başkan olduğu tarihten bu güne kadar geçen zaman içerisindeki davranışları incelendiğinde ödüle layık görülmesinin haklı bir sonuç olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, Canaydın’ın ödüle layık görülmesi, süregenlik prensibi ile paralellik göstermektedir.

KAYNAKÇA

1. ATEŞOĞLU, M., **Sporda Erdemlik**, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 29, Ankara, 1974
2. BAPÇUM, K. “**Fair Play ve Medyanın Sorumluluğu**”, Avrupa Fair Play Birliği 1. Genel Kurulu Toplantı Kitapçığı, İstanbul, 22-24 Eylül 1995
3. BAPÇUM, K., **Sınırdaki Fair Play**, Fair Play Sınır Toplantısı Kitapçığı, Edirne, 24 Mayıs 2002
4. BAUMANN, S., **Uygulamalı Spor Psikolojisi**, (çev: İkizler, C.H., Özcan, A.O.), Alfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul, 1994
5. ERDEMLİ, A., “**Fair Play Düşüncesi**”, Olimpiyat Dünyası Dergisi,
6. ERDEMLİ, A., **İnsan, Spor ve Olimpizm**, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996
7. ERKAL, M.E., GÜVEN, Ö., AYAN, D., **Sosyolojik Açıdan Spor**, Der Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 1998
8. GÖKÇE, A., “**Fair Play ve Medyanın Sorumluluğu**”, Avrupa Fair Play Birliği 1. Genel Kurulu Toplantı Kitapçığı, İstanbul, 22-24 Eylül 1995
9. GÖKÇE, D., “**Fair Play ve Medyanın Sorumluluğu**”, Avrupa Fair Play Birliği 1. Genel Kurulu Toplantı Kitapçığı, İstanbul, 22-24 Eylül 1995
10. YILDIRAN, İ., “**Fair Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri**”, Hacettepe Üniversitesi, Yedinci Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi, 27-29 Ekim 2002, Kemer-Antalya
11. YILDIRAN, İ., “**Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları**”, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi, Ankara, 1992

TABLOLAR

Cinsiyet ve Fair Play	Kız (2)					
	Evet		Hayır		Kararsız	
	f	%	f	%	f	%
Kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir	214	73,6	72	24,7	5	1,7
Hakemin kararı her zaman doğrudur	62	21,3	227	78	2	,7
Hakem kararlarına her zaman uymak gerekir	198	68	88	30,2	5	1,7
Rakibin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm	55	18,9	231	79,4	5	1,7
Oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir	185	63,6	101	34,7	5	1,7
Birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım	61	21	224	77	6	2,1
Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem	143	49,1	136	46,7	12	4,1

Cinsiyet ve Fair Play	Erkek (1)								Önem Değeri
	Evet		Hayır		Kararsız		χ^2	Önem Değeri	
	f	%	f	%	f	%			
Kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir	264	67,2	128	32,5	1	,3	8,557	014*	
Hakemin kararı her zaman doğrudur	85	21,6	307	78,1	1	,3	,723	697	
Hakem kararlarına her zaman uymak gerekir	293	74,6	96	24,4	4	1	3,712	156*	
Rakibin kural dışı hareketlerine bilecek aynı şekilde cevap veririm	74	18,8	313	79,6	6	1,5	,040	980	
Oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir	222	56,5	170	43,3	1	,361	8,579	014*	
Birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım	120	30,5	268	68,2	5	1,3	8,230	016*	
Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem	262	66,7	124	31,6	7	1,8	22,116	000*	

Branş ve Fair Play	Branş 1 (Kros)						Branş 2 (Voleybol)						Branş 3 (Basketbol)						Branş 4 (Hentbol)					
	Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir	55	84,6	9	13,8	1	1,5	103	56,9	77	42,5	1	,6	45	69,2	20	30,8	-	-	16	57,1	12	42,9	-	-
Kazanmak için şans iyi yarıştıktan daha önemlidir	8	12,3	54	83,1	3	4,6	52	28,7	12	6,9	4	2,2	17	26,2	47	72,3	1	1,5	9	32,1	19	67,9	-	-
Hakemin karar her zaman doğrudur	17	26,2	48	73,8	-	-	35	19,3	14	8,0	-	-	13	20,2	52	80,7	-	-	8	28,6	20	71,4	-	-
Hakem kararlarına her zaman uymak gerekir	57	87,7	7	10,8	1	1,5	120	66,3	59	32,6	2	1,1	52	80,3	13	20,7	-	-	23	82,1	5	17,9	-	-
Rakibin kural dışı hareketlerine-bilerek aynı şekilde cevap veririm	7	10,8	57	87,7	1	1,5	42	23,2	13	7,6	-	-	11	16,9	53	81,5	1	1,5	6	21,4	21	75,6	1	3,6
Oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir	54	83,1	11	16,9	-	-	84	46,4	97	53,6	-	-	35	53,8	29	44,6	1	1,5	12	42,9	15	53,6	1	3,6
Birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım	3	4,6	62	95,4	-	-	61	33,7	12	6,6	-	-	24	36,9	40	61,5	1	1,5	13	46,4	14	50,6	1	3,6
Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem	33	50,8	32	49,2	-	-	97	53,6	82	45,3	2	1,1	38	58,5	24	36,9	3	4,6	15	53,6	13	46,4	-	-

Branş ve Fair Play	Branş 5 (Futbol)						Branş 6 (Kayak)						Branş 7 (Puanlı Atletizm)						Branş 8 (Halkoyunları)						χ^2_b	Önem Düzeyi
	Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız		Evet		Hayır		Kararsız			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir	37	64,9	20	35,1	-	-	59	74,7	20	25,3	-	-	58	77,3	16	21,3	1	1,3	105	78,4	26	19,4	3	2,2	40,199	000*
Kazanmak için şans iyi yarışmaktan daha önemlidir	17	29,8	39	68,4	1	1,8	17	21,5	61	77,2	1	1,3	25	33,3	48	64	2	2,7	36	26,9	96	71,6	2	1,5	13,765	467*
Hakemin kararı her zaman doğrudur	12	21,1	44	77,2	1	1,8	11	13,9	68	86,1	-	-	24	32	50	66,7	1	1,3	27	20,1	106	79,1	1	,7	16,002	313*
Hakem kararlarına her zaman uymak gerekir	48	84,2	8	14	1	1,8	49	62,0	29	36,7	1	1,3	56	74,7	18	24	1	1,3	86	64,2	45	33,6	3	2,2	29,046	010*

Rakibin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm	11	19,3	45	78,9	1	1,8	13	16,5	62	78,5	4	5,1	17	22,7	57	76,0	1	1,3	22	16,4	110	82,1	2	1,5	16,108	307*
Oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir	24	42,1	33	57,9	-	-	62	78,5	17	21,5	-	-	46	61,3	27	36	2	2,7	90	67,2	42	31,3	2	1,5	64,350	000*
Birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım	22	38,6	34	59,6	1	1,8	13	16,5	63	79,7	3	3,8	18	24	55	73,3	2	2,7	27	20,1	104	77,6	3	2,2	49,516	000*
Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem	41	71,9	14	24,6	2	3,5	58	73,4	21	26,6	-	-	33	44,0	38	50,7	4	5,3	90	67,2	36	26,9	8	6	42,891	000*

Fakülte ve Fair Play	Beden Eğitimi						Diğer Bölümler						Önem Düzeyi	χ^2_h
	Evet		Hayır		Karar siz		Evet		Hayır		Karar siz			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Kazanmak için her zaman oyun kurallarına uymak gerekir	27	75,5	84	23,4	4	1,1	20	63,7	116	35,7	2	,6	12,697	002*
Kazanmak için şans iyi yarışmaktan daha önemlidir	10	28,4	24	69,4	8	2,2	79	24,3	240	73,8	6	1,8	1,688	430*
Hakemin kararı her zaman doğrudur	79	22	27	77,4	2	,6	68	20,9	256	78,8	1	,3	,374	830
Hakem kararlarına her zaman uymak gerekir	26	72,4	95	26,5	4	1,1	23	71,1	89	27,4	5	1,5	,330	848
Rakibin kural dışı hareketlerine bilerek aynı şekilde cevap veririm	78	21,7	27	76,3	8	2,2	51	15,7	271	83,4	3	,9	6,257	044*
Oyun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir	23	64,6	12	34,5	3	,8	17	53,8	147	45,2	3	,9	8,265	016*
Birinci olmak için gerekirse kural ihlali yaparım	83	23,1	27	75,5	5	1,4	98	30,2	221	68	6	1,8	4,737	094*
Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile gelmem	19	55,4	15	42,6	7	1,9	20	63,4	107	32,9	12	3,7	7,905	019*